

MILAN KRMPOTIĆ: STOPE

Riječko književno i naučno društvo, Rijeka 1980.

Milan Krmpotić izraziti je liričar. Prva zbirka njegovih pjesama pojavila se 1978. pod naslovom *Skamenjene svirale*. U Krmpotićevoj poeziji otkrili smo bujan talent sa širokim krugom motiva koji u izrazu s jedne strane nastavlja tradicionalna obilježja naše poezije, a s druge joj daje pečat svoje strasne i neposredne pjesničke snage.

Pred nama je njegova nova zbirka *Stope* s četrdesetak pjesama podijeljenih u cikluse, pri čemu se već u krupnom planu kompozicije upoznajemo sa »starim« Krmpotićem naglašujući tim atributom izgrađenost i dorečenost Krmpotićeva stiha kakav smo upoznali i doživjeli u *Skamenjenim sviralama*. Miroslav Čabrajec i Dragomir Babić u napomeni na ovitku ističu u svom doživljaju Krmpotićeve zbirke samosvojnost njegova pjesničkog govorenja i smjelost kojom Krmpotić obogaćuje svoje »senzibilno ozračje«. Oni tako na koncizan način otvaraju put do Krmpotićevih *Stopa*.

8 ciklusa, naoko različite tematike, povezuju Krmpotićeve stihove u zaokruženu cjelinu i u formalnom, i u sadržajnom, i u idejnom pogledu.

Početni ciklus, po kojemu je cijela zbirka dobila naslov, određuje krug Krmpotićevih poetskih interesa, karakteristike njegove vizije svijeta, životne stavove i način umjetničkog oblikovanja. Pjesnik je zaokupljen svojim bićem kao djelićem svemira i zemlje, kao nastavkom i produžetkom, kao prozaičnim tijelom i poetskim duhom, kao očajnikom i optimistom, kao znakom prolaznosti i vječnosti. On u poteškoćama iskušava svoju snagu na putu u nepoznate visine, sapet privlačenjem Zemlje i nasljeđem prošlosti, gonjen nemirnom životnih apsurdna. Da bi izrazio svoj doživljaj, pjesnik se bogato služi simbolima. Tako su i stope što ih za sobom ostavlja simbol trajanja čovjeka u njegovu djelu i bivstvovanja u koračanju prema nedohvatnim visinama.

Ove stope u nama zapisane
ištu greben munjama razjeden
da u živoj stijeni
pečat svojih koraka udare.
I da se u njima čednost rose blista
ko radosna česma
za grla žednih ptica.

Stope

U ciklusu *Trnokop* u konkretnom životnom prostoru Krmpotić izražava svoju saživljenost sa čovjekom i prirodom, ljubav prema životu u svim njegovim vidovima. Središnja je pjesma ovoga ciklusa pjesma *Između* kao slika nemoćnog osjećaja smrtnosti i konačnosti:

Između zemlje i mene
kamen.
Između neba i mene
krila.
Između mene i bezdana
tren.
Od vječnosti u meni
sjen.
Od ruže u meni
trn.
Od žita prokласalog
strn.

Između

U pjesnikovoj viziji svijeta dominira ružin trn kao simbol patnji i ljepote koja se katkada u njoj krije ili sluti. (Od ruže u meni/trn):

Kako da cvijet ti rodim
ako trn posiješ,
trn u njedrima mojim?
Boli...
I pomisao na trn me boli!

Pazi što nosiš u bisagama

Ciklus *Zelena gora mladosti* iznosi ljepotu osjećaja u produžetku života, u potomcima:

U rasplanisale sanje,
vihore želja,
zore,
u sunca lakokrila,
jedino moje more,
VAS
dviije krhke biljke prapočetka
sadim.

Stabla srca

Djeca su za Krmpotića punoća života i njegova osmišljenost. Ona žive svoj život u plimi naivne sreće i osjećaj razigrane nepomućene radosti ponesu u zrele godine, u uspomene, kao dragocjenu snagu. Doživljaj oćinstva dominira ovim ciklusom u bezazlenim slikama u kojima kao da se zaustavila vječnost:

Jedna divna, zaćarana vječnost
igra, pjeva, sanjari
i sijeva kroz leća tmine
na zelenoj gori mladosti.

Na zelenoj gori

Krilo mog djetinjstva već je i po naslovu nastavak *Skamenjene svirale*. Uspomene na vlastito djetinjstvo, asocirane ugodajem prethodnog ciklusa i iznesene bunjevaćkim govorom, pretvaraju se u sadašnji trenutak, koji po-

prima čas idiličan, čas realističan, čas naturalističan vid. U tu je vraćenu stvarnost pjesnik potonuo uz grč radosti i boli i ocrtao je jasnoćom vizualnog doživljaja pejzaža koji se kupa u suncu. Zaustavljeni trenutak izbrisao je granice prostora i godina. Središnji je motiv ovdje motiv sjemena, žitnoga klasa i kruha kao pokretača rada, napora i radosti težačkog života:

Iz ćaćina čela
razorana brazda
teče do crtala,
a meni se čini
da iz njenog znoja
niče jedro sime.

Ćaća ore

Bose noge mise mrku lepinju
i sve je jopet razmavano žito:

Blagdan kiše

Pjesme *Svršeni Martin* i *Pogibe Martin* zreli su doživljaj tragičnosti bijede. U njima se već osjeća distanca prema iskustvima djetinjstva. Naturalistička plastičnost stihova kulminira u kletvi:

Pogibe Martin, sto ti bogova!

Ciklus *Rijeka i ribari* izražava Krmpotićevo shvaćanje poezije i pjesnika: u traganju za istinom pjesnik je sličan ribaru koji u »nijemoj dubini« života otkriva istinu izložen opasnosti zaborava.

Put u nedodir obilježen je motivom vode i svjetlosti, odnosno topline, temeljnih uvjeta opstanka i bivstvovanja čovjeka. U tom se ciklusu svemir i zemlja stapaju u jedinstvo života: nebo prosipa svoje blago na uzorane njive i to mu se blago vraća u »snazi ploda«, kiša se s neba slijeva i pretvara u »osmišljeni« izvor. A čovjek sa svojom smrtnošću i ograničenošću u tom životnom kovitlacu, u tom krugu trajne mijene, stalne obnove i rađanja, doživljava svoje trajanje kao uzaludan put do »nedodira«. Ciklus je izrazito refleksivan, ispunjen smirenom gorčinom i tihom tugom prolaznosti što ju je priroda dosudila čovjeku.

Razmišljanja intelektualaca nastavljaju se u ciklusu *Četiri zida*. Ponovno simbolika u naslovu: četiri zida kao simbol sapetosti duha nesposobnog da izađe iz svojih okvira i doživi život u njegovoj punoći. Raspoloženja su prožeta crtom fatalizma i kritikom trke za materijalnim dobrima:

Kroz noć,
kroz dan,
kroz neprosanjan san,
neko muklo zvono
opomenu jeca.

Zvon

I na kraju zbirke: *Šarena kolica* — optimističan kraj s akcentom na plodovima zemlje i duha.

Od prvog ciklusa (*Stope*) do zadnjeg (*Šarena kolica*) jedna crvena nit provlači se u Krmpotićevim stihovima kroz naoko raznolike motive: stvaranje i stvaralaštvo, plodnost i rađanje, klica i sok. To su te stope: trag prošlosti i biljeg sadašnjosti, oživotvoreni u djelu: u djetetu, u kruhu, u izgrađenoj kući, u napisanoj pjesmi. U tom procesu »ostavljanja traga« čovjek je trajno razapet između stvarnosti i snova, naivnosti i iskustva, neba i zemlje. Težnju za dohvatom »nedodira« nasljeđuje od prijašnjih pokoljenja i usađuje u nova, vjerujući u besmrtnost, svjestan smrtnosti.

Tako je u Krmpotićevim stihovima obuhvaćen život u svoj svojoj sveobuhvatnosti. Za koncizan i škrt Krmpotićev izraz vrlo je pogodna simbolika: stope kao biljeg bivstvovanja, kruh kao motiv postojanja, sunce kao simbol visina koje želi dostići čovjekov duh, zemlja kao simbol plodnosti, zvijezde kao simbol dematerijalizacije, sol kao bit bitka. Ta simbolika nosi u sebi pečat apsurdnosti i kontrasta slike i misli:

*Nemir mira
i mir nemira
na obraz nam udara
pečat svemira.
Svjetlost tame
i tama sjaja
u srcu se legu
iz prajaja.*

Pečat svemira

*između zemlje i zaborava raspet.
Od danas će živiti po svoju*

Pogibe Martin

*A sneni, nedokoračeni puti
češljaju tajne.
U njima satanski se prijete
četiri zida.*

Četiri zida

Krmpotićeva riječ siječe kao oštar nož. Njegov je izraz obilježen jasnoćom simbolike i dorečenošću misli: kao zarezani znak, sigurnih poteza, definitivan. Kompozicija stiha u svojoj strukturi krije iznenađenje, neočekivanost, šok, neposrednost:

*Siva.
Bože, siva!
Svela piskulja vapije nebeski blud
kroz raspucale, suve usne dice
žedne kruva.
Pada!
Bože, pada!*

Blagdan kiše

*Pogibe Martin, sto ti bogova!
Oko mene svit se okrenija
kada je, nesrića, u zemlju tresnija.*

Pogibe Martin

*Neš kamene nestati iz mene
jer ja ničen iznova sa travon.
Al kad kosa u javu me prene
držaćeš mi nebesa nad glavon.*

Neš kamene

Krmpotić nas vodi kroz svoju poeziju čas romantično raznježen, čas beznadno pesimističan. Čas sliku gradi široko i mirno, čas ruši svijet ubojitim nožem ljutine, prkosa i beznađa. Melodija stiha podvrgnuta je takvoj kompoziciji i strukturom rime. Ona je kod Krmpotića često iznenadna:

Mladost
maslačkovih krila
napusti tkanicu livada
u brazde dana zasijana.
Nevidljiv ratar
ore i sije,
kosi i žanje
i plodovima puni
škrinje zaborava.
Sokovi zemlje,
livada zelenih,
polja dozorenih,
kristalne čaše snivaju.
Usnama ratarskim ispijeni
u očima *zapeku*
i nikad, nikad više
iz zemlje ne *poteku*.

Brazde dana

U drugim pak pjesmama, koje su gotovo čista melodija, koje su upravo nabite rimom, iznenadi nas svjesno razbijanje ritmičke sheme:

Kroz sunčan dan,
kroz prosanjan san,
zvona je zvon
leptirov let.
Kroz gluhu noć,
kroz neostvaren san,
zvona je zvon
crne sudbe jek.
...
Kroz noć,
kroz dan,
kroz neprosanjan san,
neko muklo zvono
opomenu jeca.

Zvon

Tako koncipiran stih upravo »traži« suprotan veznik, koji potcrtava apsurd, iznenađenje i kontrast:

Ove stope u nama uspravne
krvotok puteva budi:
A tada sestre
spoznaja i želja
rađaju cvijeće, žbunje i drveće
u srcima i djelima ljudi.

Stope

Slano sunce,
slana tama,
slana zemlja pod nogama.
A za solju žito vapi,
a za solju vape kosti.

Sol

Krmpotićeva zbirka *Stope* nosi pečat njegova talenta i sposobnosti da uvijek nanovo, a opet na način koji možemo prepoznati kao pjesničku samosvojnost, izrazi svoj svijet u potrazi za svjetlom u »mraku dubodolina«. Priznavajući Krmpotiću snagu pjesničke identifikacije, Cabrajec i Babić u već spomenutom osvrtu na ovitku ove zbirke oprezno spominju »odgovarajuću darovitost« i »izazov« »simpatične stihovane avanture«. Ovaj oprez u pozitivnoj ocjeni Krmpotićeve lirike opravdan je samo ukoliko se Krmpotić, nošen bujicom unutarnjeg poriva za pjesničkim oblikom, ne upusti u avanturu potvrđivanja svog talenta u gomilanju stihova i zbirki koji će nas početi umarati. Dvije dosadašnje zbirke za sada nas vode u jednu unutrašnju poetsku stvarnost oblikovanu originalno i svježe i dovoljno bogatu da se potvrdi u novim stihovanim iznenađenjima.

Zlata Derossi

VI. Jurčenko, crtež 1982.